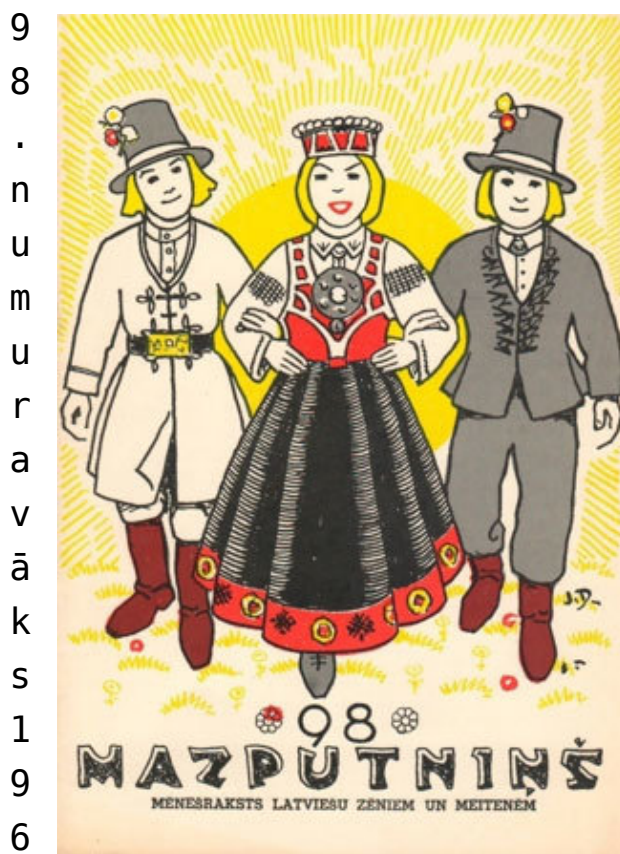

Žurnāla Mazputniņš tapšanas vēsture

“Mazputniņš” bija mēnešraksts bērniem, kurš iznāca no 1959. līdz 1994. gadam Amerikā un Kanādā un tika izplatīts visā pasaulē. Šis bija vienīgais, regulārais izdevums latviešu bērniem, kas auga ārpus Latvijas. Lasot “Mazputniņu”, uzauga vairākas latviešu bērnu paaudzes. Žurnāls stiprināja latvisko apziņu, valodas prasmi un zināšanas par Latviju, kā arī vienoja latviski runājošos bērnus dažādās pasaules valstīs.

· gadā, zīmējis Jānis Deksnis

Ideja par “Mazputniņu”

No 1949. līdz 1951. gadam no Vācijas bēgļu nometnēm Amerikas Savienotajās Valstīs (ASV) ieradās liels skaits latviešu (ap

40 000) tostarp arī daudzi mākslinieki, rakstnieki, publicisti, mūziķi. Drīz vien latvieši Amerikā sāka aktīvu sabiedrisko dzīvi. 1959. gadā Amerikā bija jau nodibinātas dažādas latviešu organizācijas, draudzes, kori, skautu un gaidu vienības, kā arī iznāca izdevumi un laikraksti latviešu valodā.

Dzima jauna paaudze, kuras dzimtene bija Amerika un augšanas vide pārsvarā amerikāniska, tādēļ īpaši aktuāli kļuva atrast veidus un iespējas, kā iepazīstināt bērnus ar latviešu kultūras vērtībām un saglabāt latviešu valodu. Radās doma izdot mēnešrakstu latviešu bērniem Amerikā un arī citās valstīs, kurās dzīvoja latvieši. Pirmie mēnešraksta "*Mazputniņš*" lasītāji bija pašu autoru un redaktoru bērni. Samērā ātri mēnešraksts izplatījās pa visu pasauli.

"Mazputniņa" saturs

"*Mazputniņa*" galvenais uzdevums bija izglītēt bērnus, iepazīstināt ar latviskām vērtībām, kultūru, vēsturi, personībām, veicināt latviešu valodas apguvi. Žurnāla saturā izmantoja latviešu autoru literāros darbus un ilustrācijas. Bieži publicēja ievērojamu latviešu dzejnieku (K. Skalbes, V. Plūdoņa, J. Poruka, Aspazijas un citu) dzejoļus. Publicēja latviešu tautas teikas, pasakas, mīklas un sakāmvārdus, kā arī to ilustrācijas.

"*Mazputniņa*" satura veidošanā tika iesaistīti daudzi Amerikā un Kanādā dzīvojošie latviešu mākslinieki un literāro darbu autori. Autori deva savus oriģinālsacerējumus un zīmējumus.

Pirmajos gados autori, kuru darbus bieži publicēja, bija: Irēna Kraukle, Lilijs Blūma, Inese Cīrule, Alfrēds Dziļums, Rūta Eglīte, Astrīde Ivaska, Līvijs Eglīte, Nora Valtere un citi. Daži autoru vārdi bija viņu pašu izdomāti pseidonīmi. Mākslinieki un ilustratori bija Pēteris Purmalis, Harijs Celms, Silvija Šteinere-Bērziņa, Ilmārs Rumpēters, Lelde Ore, Ojārs Jēgens un citi.

Pirmo numuru vāki

Ievērojamais rakstnieks Anšlavs Eglītis “*Mazputniņā*” publicēja atstāstījumus par tolaik populārām bērnu filmām. “*Mazputniņā*” publicēti A. Eglīša teksti bija uzrakstīti vienkāršā un ļoti saistošā valodā. Ievietoti kopā ar fotogrāfijām no filmām, tie veidoja aizraujošus stāstus vairākās žurnāla lappusēs. Piemēram, 1986. gada oktobra numurā publicēts stāstījums par filmu „*Labirints*”.

“*Mazputniņa*” satura veidošanā iesaistījies arī tolaik populārās grupas *Čikāgas piecīši* dalībnieks Uldis Ievāns. Viņš žurnālam gatavoja rotaļu aprakstus un iesūtīja stāstus.

Pirmie izdevumi

Pirmais “*Mazputniņš*” iznāca 1959. gada janvārī jaunatnes apgādā „*Ceļinieks*”, Kalamazū, ASV. Galvenais redaktors bija Auseklis Zaļinskis, citi redaktori – Anna Madara, Valters Nolendorfs, Aivars Ruņģis, tehniskais redaktors – Rihards Rollis.

L
a
i
m
o
n
s
u

n Līga Streipi 1960. gadu sākumā Čikāgā. Foto no Kārļa Streipa personīgā arhīva

Sākot ar 1959. gada jūliju, par mēnešraksta redakcijas mītni kļuva Čikāga, Laimoņa un Līgas Streipu mājas. Sākot ar "Mazputniņa" 7. numuru, redakcijā darbojās Rasma Bite, Māra Kaugura, Līga Streipa, Herberts Sils un Laimons Streips. Lasītāju skaits jau tuvojās 500.

Ilggadējie redaktori Streipi

Apbrīnojams ir ilggadējo redaktoru Laimoņa Streipa un Līgas Streipas darbs žurnāla labā. Laimons Streips (1931. g. – 2003. g.) bija ķīmiķis un žurnāla redakcijas pienākumus pildīja savā brīvajā laikā.

Līga Streipa (1936. g. – 1991. g.) piedalījās žurnāla tapšanā vairāk nekā 20 gadus, būdama gan redaktore, gan atbildīgā redaktore. 1980. gados turpināja sadarboties ar žurnāla redaktoriem kā redakcijas padomniece.

Līga Streipa sacerēja daudzus stāstus un pasakas, kā arī zīmēja ilustrācijas, izmantojot vairākus segvārdus. Zināmākie no tiem: Inese Cīrule, Erna Taube, Tamāra Arāja, Leons Kalējs, Rotaļniece Marta. Viņa arī radīja garstāstu sēriju par nīlzirgiem *Helga un Helgūts hipopotami*, ko "Mazputniņš" publicēja vairāku gadu garumā.

Streipu bērni Kārlis, Žubīte, Katrīna un Andrāte bija pirmie rakstu lasītāji un arī tehniskie palīgi. Kārlis Streips stāsta par savas mammas darbu (60. – 70. gados): „Mamma pie „Mazputniņa” strādāja pa dienu. Mēs izbūvējām tādu piebūvi mājas aizmugurē, kur mammai bija kabinets. Sākotnēji tā bija rakstāmmašīna. Viens no maniem darbiem bija likt garumzīmes un mīkstinājuma zīmes tekstiem, kas bija pabeigti. Tiklīdz parādījās personīgie datoru, tā arī mammai tāds bija. Pirmais bija „Macintosh”, ko viņa nosauca par Anšlavu, Eglītim par godu. Tas bija tāds pamatdators, un izdrukātajiem tekstiem bija jāliek garumzīmes un mīkstinājuma zīmes ar roku.”

Ceļš no redakcijas līdz lasītājam (1960. gados)

L
ī
g
a
S
t
r
ī

epa 1962.gadā

Ē
r
ī
k
s
P
r
e
ī
s

s sarunājas ar spiestuves

pārzini Gunāru Brunavu par
lētākajām, labākajām
iespiešanas iespējām (1962.
gads)

“Mazputniņa” galvenie redaktori strādāja Čikāgā, bet tā tapšanā piedalījās ļoti daudzi latvieši ne tikai no Amerikas, bet arī no visas pasaules. Rakstu autori un mākslinieki dzīvoja Amerikā, Anglijā, Austrālijā, Kanādā un Vācijā. Viena mēnešraksta satura apkopošana prasīja daudz laika un lielu darbu, kas tika paveikts, izmantojot vēstuļu pastu.

Apkopotie materiāli tika sūtīti no Čikāgas uz Kanādu, kur notika žurnāla salikšana, apstrādāšana un iespiešana. Līdzstrādnieki uzņēmās visdažādākos amatus un pienākumus. Žurnālam bija tehniskie palīgi, vēstuļu gatavotāji, maketētāji, korektori, iespieddarbu veicēji, kasieris u.c.

Visu šo cilvēku darbs bija brīvprātīgs, bez atalgojuma.

“Mazputniņa” tehniskie palīgi gatavo sūtījumus žunāla abonētājiem 1962. gadā

Gudro putnu klubs

I
n
t
a
P
u
r
v
a
p
i
e

vēstuļu kastes 1962. gadā

Toronto

Jau pirmajā *"Mazputniņa"* izdevumā parādījās aicinājums bērniem iestāties „Gudro putnu klubā”. *„Šajā klubā uzņem tikai tos zēnus un meitenes, kas ir ļoti gudri. Lai Tu varētu iestāties, Tev ir jāatsūta 7 pareizas atbildes uz ievietoto atjautības uzdevumu jautājumiem,”* vēsta redaktori pirmajā mēnešraksta izdevumā.

Toronto dzīvoja viena no četrām redaktorēm un Gudro putnu krustmāte Inta Purva. Viņa no lasītājiem saņēma atbildes uz žurnālā uzdotajiem jautājumiem un uzdevumiem. Vēstules pienāca no visas pasaules. Klubam bija liela piekrišana diasporas bērnu starpā, un ierastā pastkastīte jau pirmajos žurnāla pastāvēšanas gados tika nomainīta uz īpaši uzbūvētu vēstuļu kasti, lai varētu droši saņemt lielo vēstuļu apjomu.

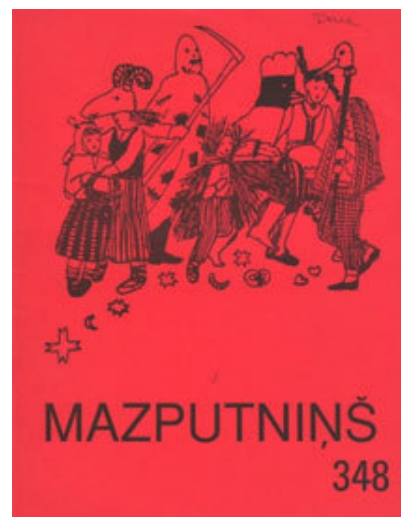
Nereti vecāki un vecvecāki arī iesaistījās kluba darbībā. *“Vecmāmiņas man rakstīja lieliskas vēstules no visas pasaules,”* atceras Inta Purva.

Tāpat kā citiem žurnāla redaktoriem, arī Intai Purvai tolaik auga bērni pirmsskolas un sākumskolas vecumā. Saprotot bērnu vajadzības un to, ka ne visās vietās, kur latvieši dzīvoja, bija pieejama latviešu skola, tika veidots arī mīklu saturs. *“ ‘Mazputniņa’ galvenais nolūks bija, lai bērns jau no mazotnes pierod pie latviskā. Mēs pat komiksus saucām par „tēlvijām”. Itin visas mīklas mēs mēģinājām radīt tādas, kas kaut ko stāstītu par Latviju. Vai tā bija krustvārdu mīkla vai vienalga kas, tās stāstīja kaut ko vai nu par Latvijas vēsturi vai ģeogrāfiju.”*

Lai kļūtu par „Gudro putnu”, bērni iesūtīja atbildes uz jautājumiem, krāja punktus un bieži tikai pēc vairākiem mēnešiem vai pat gadiem sasniedza augtāko novērtējumu – Gudrās pūces nosaukumu. Tiem, kas kļuvuši par Gudrajām pūcēm, bija iespēja publicēt žurnālā savu rakstu vai nokļūt uz žurnāla aizmugurējā vāka.

Gudro putnu vadītāja ir novērojusi, ka bērni, kas iekļuva šajā klubā, vēlāk dzīvē daudz sasniedza. „Es sekoju, kas notiek ar tiem bērniem. Un es konstatēju, ka visi tie, kas bija sasnieguši gudro pūču pakāpi, arī dzīvē sasniedza kaut ko ievērības cienīgu,” piebilst Gudro putnu krustmāte.

M
a
z
p
u
t
n
i
ņ
a
3

48. numura vāks

“Mazputniņa” atgriešanās Kalamazū

Kad “Mazputniņš” bija pastāvējis jau 27 gadus, 1986. gada oktobrī iznāca žurnāla 334. numurs – pēdējais numurs, kas iznāca Kanādā. Redakcijas darbība apsīka, un žurnāls neiznāca divus gadus.

1988. gadā entuziastu grupa Kalamazū, ASV, nolēma atsākt žurnāla iznākšanu. Kalamazū tolaik dzīvoja liels skaits latviešu ģimeņu, un jaunajām redaktorēm izdevās daudzas no tām iesaistīt “Mazputniņa” tapšanā. 1988. gada janvārī iznāca žurnāla 337. numurs.

Par pirmajiem numuriem atbildīgā redaktore bija Andra Zommere, bet drīz vien šo lomu sāka pildīt Liene Dindone. Redakcijas galvenie darbinieki bija Andra Zommere, Liene Dindone, Dace Copeland, Laura Puriņa, Ilze Bērziņa, Ilze Antona, Velta Dindone, Ruta Grīnvalda, Sandra Kļaviņa, Mētra Krautmane,

Sarma Pūtele, Mārīte Skrupšķele, Andra Šmidčena, Inga Lucāne, Andra Elksne u.c.

Jaunā redakcija līdzās jau zināmiem latviešu autoru darbiem publicēja sev apkārt esošu autoru – Veltas Dindones, Veltas Galēnas, Daces Copeland un citu – darbus. Tika izmantoti arī tulkojumi no amerikāņu bērnu žurnāliem, kā arī pārpublicēti vairāki veiksmīgi teksti un ilustrācijas no iepriekšējiem “Mazputniņa” numuriem.

Tika atjaunots arī Gudro putnu klubs. Par Gudro putnu krustmāti kļuva Mārīte Skrupšķele, kas dzīvoja Kalamazū.

Pamazām žurnāla satura veidošanā tika iesaistīti rakstnieki un zīmētāji no Latvijas. Piemēram, Kristīne Jurjāne, Ieva Jurjāne, Janta Meža, Andra Otto un citi. Tā žurnāls pastāvēja 6 gadus, izaudzinot vēl vienu paaudzi. 1994. gadā iznāca pēdējais – 420. numura – žurnāla izdevums.

Žurnāla nozīmīgums

Visos mēnešraksta izdošanas gados tā galvenais uzdevums bija uzturēt bērnos latviskumu un veicināt interesi par Latviju. Mēnešraksta kvalitāti un veiksmīgo formātu pierāda tā ilgā pastāvēšana – gandrīz 35 gadi. “Mazputniņš” pastāvēšanas laikā spējis piesaistīt lasītājus līdz pat 1994. gadam.

Viens no pastāvīgajiem “Mazputniņa” lasītājiem Kārlis Streips saka: *“Tā bija tā latviskuma uzturēšana svešatnē. Un kas ir būtiski, ka tajā laikā [60. un 70. gados], protams, nebija visas tās milzīgās izklaides industrijas, kas ir mūsdienās. Čikāgā, kad es biju bērns, bija laikam 4 televīzijas programmas, bija radio, protams, bija kino, bet nebija nekāda interneta, nebija kasešu, nebija kompaktdisku, DVD, nebija nekā no tā visa. Līdz ar to nebija tik milzīgas konkurences kā mūsdienās bērniem.”*

“Mazputniņš.lv”

Mājaslapa "*Mazputniņš.lv*" ir žurnāla atdzimšana jaunās krāsās, skaņās un iespējās (to iespējams lietot datoros, planšetdatoros un viedtālrunos). Turpmāk "*Mazputniņš*" atradīs jaunus lasītājus, latviešu bērnus pasaulē, kuri izklaidējošā veidā uzzinās jaunas lietas par Latviju un uzlabos savas latviešu valodas prasmes.